

Kommuneplan 2024-2036

Samfunnsdel med arealstrategier

Høringsutkast 4. mars 2024

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Visjon og fortrinn.....	4
FNs bærekraftsmål viser vei	5
Kommunens situasjon og utfordringer	6
Viktige satsinger	7
Grønn utvikling.....	7
Vekstkraft og attraktivitet	8
Livskvalitet og mestring.....	9
Framtidsretta infrastruktur	10
Slik følger vi opp kommuneplanens samfunnsdel	11
Føringer for arealplanlegging i kommunen.....	12

Innledning

Dette er kommunens øverste styringsdokument. Kommuneplanens samfunnsdel skal styre utviklingen i ønsket og bærekraftig retning, den skal møte kommunens utfordringer som samfunn og organisasjon, og den skal iverksette og ivareta nasjonale mål og interesser. De langsiktige arealstrategiene gir føringer for kommunens arealplanlegging.

Visjonen *Norges grønne industrihovedstad, framtida er fornybar*, prioriterte satsingsområder og FNs bærekraftsmål gir retning for kommunens utvikling på lang sikt. Samtidig er planen tydelig på hvilke strategier som skal følges opp i valgperioden.

Rana kommune sin historiske grunnmur, med samisk bosetting og kultur, og omstilling knyttet til industrietablering og vekst på 50-tallet har formet befolkning, infrastruktur og næringsliv. Etableringen av Norsk Jernverk var et nasjonalt industriløft for hele Norge for å sikre norsk stålproduksjon. I dag er Mo i Rana regionsenter på Nord-Helgeland, med jernbane, europaveiforbindelse nord-sør og øst-vest, og ny stor flyplass skal ferdigstilles i 2027. I tillegg har Mo i Rana en av landets største og travleste havner, og ny dypvannskai er under etablering. Kommunen har moderne skoler, studentboliger, museum og vitensenter. Byen har fått oppgradert parker og sjøfront, og i boligområdene er turområder og idrettsanlegg med å skape trivsel og bolyst.

Rana kommune har et bredt sammensatt næringsliv. Mo Industripark er et industrielt tyngdepunkt i hele Nord-Norge. Industrien og næringslivet i Rana er motor for verdiskaping, sysselsetting og eksport, og gir kraft på viktige samfunnsområder som grønn omstilling, sirkulærøkonomi og rekruttering.

Frivillig innsats i idrett, kultur og humanitære organisasjoner er en viktig del av grunnmuren for bærekraftig samfunnsutvikling. I Rana står frivilligheten sterkt, og kommunen har en viktig rolle som samarbeidspart og tilrettelegger. Et videre tett samarbeid med frivilligheten er avgjørende for attraktivitet, bolyst og fremtidens velferd.

Samarbeid med innbyggere, frivillighet, næringsliv og andre offentlige aktører er viktigste forutsetningen for å fremme bærekraftig utvikling og sikre at kommunen fortsatt fremstår som attraktiv for innbyggere, tilflyttere og besøkende. Sammen skal vi styrke verdier som identitet, tilhørighet, stolthet og fellesskap.

Visjon og fortrinn

Kommunens visjon er:

Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar

Visjonen bygger på identiteten, viljen og attraktiviteten til Ranasamfunnet. Samtidig viser visjonen bildet av framtida og det vi skal strekke oss mot.

En stolt industrihistorie har gitt ranværingene nødvendig industriell omstillingskraft og evne til å se fremover. Den løsningsorienterte og framoverlente kulturen sitter i ryggmargen. Rana har vært og er en smeltedigel for teknologiske og kulturelle muligheter. Dette har bidratt til utvikling av et variert næringsliv med spennende arbeidsplasser, og et attraktivt utdanningsmiljø og kulturliv. Samlet gir dette Ranasamfunnet en unik kompetanse og evne til nyskaping.

Det er nettopp denne omstillingskraften og attraktiviteten som skal sikre at Mo i Rana blir Norges grønne industrihovedstad. Vi må tenke og handle lokalt og globalt for å sikre befolkningsvekst, nødvendig arbeidskraft og den beste kompetansen for videre grønn innovasjon og utvikling mot en fornybar framtid.

Optimisme og vekstmuligheter preger kommunen. Dette er et godt utgangspunkt for å skape den samfunnsutviklingen Kommuneplanens samfunnsdel 2024-2036 legger føringer for. Rana kommune skal være en forutsigbar og offensiv samfunnsutvikler. I samhandling med innbyggere og et næringsliv som er villige til å tenke nytt, samarbeide og som ikke gir opp uansett motgang – så skal Ranasamfunnets evne til videre omstilling og nyskaping styrkes.

Rana kommune representerer mange fortrinn og muligheter. Vekst og attraktivitet bygger først og fremst på en stolt industrihistorie og omstillingsevne. Rana bygger på samisk bosetting og kultur, og vi er reindriftskommune. Rana er også nasjonalparkkommune, grottekommune, og har et bredt spekter av unike natur- og kulturopplevelser året rundt. Vi har snørike vintre, høye og lave fjell, fjorder, elver og nærhet til Helgelandskysten.

Andre viktige fortrinn:

- Variert arbeidsmarked og spennende arbeidsplasser
- Infrastruktur, industrikompetanse og omstillingsevne for grønn vekst
- Grønn industripark i verdensklasse
- Statlige virksomheter med nasjonale oppgaver
- Ny stor flyplass og dypvannskai er under bygging
- Tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen
- Moderne grunnskoler, videregående skole og idrettsanlegg
- Campus, forskningsmiljøer og studentboliger
- Bredt spekter av attraktive kulturtilbud året rundt
- Nærhet til fantastiske natur- og friluftsmuligheter
- Verdifulle landskap og naturtyper
- Frodig kulturlandskap for reindrift og landbruk
- Livskraftige bygde- og lokalsamfunn
- Sterk frivillig sektor og dugnadsånd
- Godt samarbeid mellom næringsliv, frivillighet og kommune

FNs bærekraftsmål viser vei

I 2015 vedtok FNs generalforsamling 17 bærekraftsmål som tydeliggjør hva en bærekraftig samfunnsutvikling innebærer. Bærekraftsmålene skal fremme miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Med det menes en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov. Kommunenes ansvar er forankret i overordna lovverk og nasjonale forventninger til planlegging. Viktige nasjonale målområder denne planperioden er reduksjon av klimagassutslipp, ansvarlig forbruk, ressursbruk, naturmangfold og mindre ulikhet.

Bærekraftsmålene forutsetter samarbeid og må ses i sammenheng. Sammen med prioriterte satsingsområder i kommuneplanens samfunnsdel skal bærekraftsmålene være med å styre utvikling og prioriteringer i kommunen. De skal vise vei når målkonflikter, tøffe prioriteringer og bedre ressursbruk må håndteres.

Kommunens situasjon og utfordringer

I Rana er det optimisme knyttet til investeringer i grønn industri, ny flyplass, dypvannskai, og nye næringer som ønsker å etablere seg. Samtidig påvirker internasjonale støtteordninger grønn industriutvikling i Norge, og oppskalering av battericelleproduksjon i Rana er satt på vent. Tilgang på fornybar energi, arbeidskraft og kompetanse er avgjørende både for eksisterende og nye industrietableringer, og kommunen skal fortsatt være en aktiv tilrettelegger og pådriver for grønn industri og vekst.

Viktige utfordringer kommunen står overfor som samfunn er knyttet til klimaendringer og endret trusselbilde som følge av en mer urolig verden. Kommunen må være forberedt på flere uønska hendelser enn før, og samfunnssikkerhet og beredskap skal ha økt oppmerksomhet. Samtidig er nedgang i folketall, demografisk utvikling, rekruttering, boligsosiale utfordringer, utenforskap, psykisk helse og rus områder som kommunen skal prioritere å arbeide med.

Kommunens tjenester møter utfordringer knyttet til demografiske, økonomiske og samfunnsmessige endringer. Disse utfordringene må håndteres oftere og raskere enn før. Samtidig er rekruttering av arbeidskraft en utfordring. Vi må tenke helt nytt i kommunens roller som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler. Det innebærer nye løsninger og mer bærekraftig bruk av kommunens tjenester, personellressurser, bygg og infrastruktur. Utviklingen av kommunens tjenester må følges opp med digitalisering, økt bruk av teknologi

og kunstig intelligens. Det betyr også at krav til informasjonssikkerhet og personvern må håndteres i en ny kontekst. Evne til å jobbe mer helhetlig, og finne gode og innovative løsninger er avgjørende for fremtidens velferdstjenester.

Viktige satsinger

Viktige satsingsområder i kommuneplanens samfunnsdel skal styre utviklingen i ønsket og bærekraftig retning og møte kommunens utfordringer.

- Grønn utvikling
- Vekstkraft og attraktivitet
- Livskvalitet og mestring
- Framtidsretta infrastruktur

Grønn utvikling

Grønn utvikling av kommunen forplikter oss til å endre måter å handle og leve på. Det innebærer blant annet endring fra lineær til sirkulær økonomi, ved å øke graden av gjenbruk og ombruk, samtidig som vi reduserer forbruk og skaper mindre avfall.

Vi må begrense klimautslippene, særlig innenfor transport, bygg og arealbruk. Slik unngår vi negative konsekvenser for natur og miljø, infrastruktur og samfunnssikkerhet. Klimavennlige og fornybare løsninger forutsetter tett samarbeid mellom kommune, næringsliv, industri og innbyggere.

Vi skal gå fra bruk av fossil til fornybar energi, redusere energiforbruk og legge til rette for nye energiformer i næringsliv, husholdninger og offentlige bygg. Å legge til rette for nye fornybare energikilder må veies mot hensyn til naturmangfold og bærekraftig bruk av arealer.

Kommunen skal ta vare på naturområder og hindre nedbygging av karbonrike arealer som skog og myr, og jordbruksjord for matproduksjon. Vi skal bidra til å redusere tap av arts- og naturmangfold, også i by og tettbygde strøk. Samarbeid om å redusere utslipp til vann vil bidra til at vi oppnår målet om god tilstand i Ranfjorden innen 2033.

- Redusere klimautslipp gjennom tiltak innen transport, bygg og arealbruk
- Øke gjenbruk, ombruk og redusere forbruk og avfall
- Begrense nedbygging og tap av naturarealer og naturmangfold
- Øke kunnskapsgrunnlaget med klima-, areal- og naturregnskap

Vekstkraft og attraktivitet

Samarbeid og satsingsområder som fremmer attraktivitet, vekstkraft og tilflytting skal bidra til en mer bærekraftig utvikling. Rana kommune skal fortsatt legge til rette for spennende arbeidsplasser i privat og offentlig sektor, og gode studietilbud. Både eksisterende og nye næringer og industri må sikres tilgang på fornybar energi, næringsarealer, digital infrastruktur, arbeidskraft og kompetanse. Sammen med næringslivet skal kommunen være en aktiv pådriver for å sikre konkurransedyktige vilkår.

Samarbeid på tvers av kommunegrenser, for å tiltrekke, inkludere og beholde tilflyttere er avgjørende for bolyst og rekruttering i næringsliv og offentlig sektor. Kommunen skal legge til rette for et variert og attraktivt boligmarked, kvalitet i nærmiljø, og gode tjenestetilbud. Gode fritidsarenaer for alle skal videreutvikles i samskaping med frivillighet.

Vekstkraft og attraktivitet handler også om å ta i bruk hele kommunen. Byutvikling, urbanitet og levende bygder fremmer attraktivitet og bolyst. Kommunen skal være pådriver for et bedre kollektivtilbud.

Rana er en stor jordbrukskommune. Attraktive distrikter og jordvern er viktig for å opprettholde grunnlaget for landbruk og lokal matproduksjon, slik at vi kan være mer selvforsynt i møte med klimaendringer, mer ekstremvær og geopolitisk usikkerhet.

Ny flyplass åpner for nye muligheter i hele regionen. Rana skal være knutepunkt for regionalt samarbeid om vekstkraft og attraktivitet.

- Sikre fornybar energi og næringsareal for grønn vekst
- Breddt samarbeid om rekruttering
- Levende by og bygder med attraktive møteplasser
- Legge til rette for økt matproduksjon lokalt

Livskvalitet og mestring

Å legge til rette for livskvalitet og mestring i befolkningen handler om å investere i innbyggere, bolyst og bærekraftige lokalsamfunn. Alle barn skal sikres en best mulig start på livet, og inkludering på tvers av alder, kjønn, etnisitet og funksjonsevne skal prioriteres.

I møte med de store samfunnsutfordringene må kommunen velge samarbeidsløsninger og nye tiltak på flere områder samtidig. Boligsosiale utfordringer, ulikheter og fattigdom er viktige innsatsområder. Systematisk og tidlig innsats på tvers av helse- og oppveksttjenester for å forebygge utenforskap, psykisk uhelse, mobbing og rus skal prioriteres gjennom samskaping og samhandling med frivillighet og innbyggere.

Rana kommune skal utvikle velferdstjenester i et mer helhetlig og aldersvennlig perspektiv, slik at eldre kan bo trygt hjemme, mestre og bruke sine ressurser hele livet. Bydelsutvikling med nærhet til tjenester, møteplasser, butikker og kollektivtransport skal gi synergier, smartere velferdstjenester og mer bærekraftig bruk av kommunens ressurser og arealer.

Livskvalitet og mestring handler i stor grad om å høre til, delta i fellesskap og samtidig få bruke sine ressurser og evner. Inkludering og mangfold skal være førende for kommunens tjenester. Tiltak som styrker samisk språk og kultur skal løftes i denne perioden. Omstilling og digitalisering av kommunens tjenester skal skje på en åpen, inkluderende og tillitsskapende måte.

- Helhetlig og aldersvennlig samfunns- og tjenesteutvikling
- Samarbeid om inkludering og mangfold
- Helsefremming, forebygging, tidlig innsats og hjelp til selvhjelp
- Tiltak mot økt fattigdom og boligsosiale utfordringer

Framtidsretta infrastruktur

Investeringer i grønn industri, ny flyplass, europavei nord-sør og øst-vest, jernbane og dypvannskai legger til rette for vekst i hele regionen. Samtidig er konkurransen om grønn industri, arbeidskraft, kompetanse og råvarer global. En framtidsretta infrastruktur i Rana er et viktig konkurransefortrinn - for næringsvirksomhet, transport og samarbeid i hele regionen. Med Finland og Sverige som del av NATO er det viktig å prioritere dypvannskai, tunell gjennom Bustneslia, og oppgradering av E12 som nordisk og europeisk samarbeidskorridor.

En framtidsretta infrastruktur skal tilpasses et klima med mer ekstremvær, og sikkerhet og beredskap skal være gjennomgående perspektiver på alle infrastrukturområder. Rana kommune skal være pådriver for et robust kraftsystem som sikrer grønn verdiskaping, forsyningssikkerhet og beredskap. Digital infrastruktur og kompetanse er viktig for eksisterende næringsliv, og et viktig konkurransefortrinn for framtidige næringsetableringer og velferdsteknologi. God bredbåndsdekning i hele kommunen er forutsetning for næringsetablering og bolyst i distriktene.

Framtidsretta infrastruktur handler også om kommunens bygg. Hvilke bygg kommunen skal ha, og hvordan de skal innrettes og brukes på en mer bærekraftig måte må ses i sammenheng med fremtidig tjenestestruktur og ressurssituasjon.

Sykehus er en viktig del av kommunens infrastruktur, og kommunen skal være en aktiv pådriver for at Rana fortsatt skal være tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen. Rana er det største regionsenteret på Helgeland. Vi har flest innbyggere med behov for sykehustjenester, et sterkt fagmiljø i sykehuset, og med ny flyplass styrkes evne til rekruttering.

- Regionalt knutepunkt for logistikk
- Tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen
- Bærekraftig bruk og vedlikehold av bygg, veier og øvrig infrastruktur
- Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon

Slik følger vi opp kommuneplanens samfunnsdel

Prioriterte satsinger i kommuneplanen samfunnsdel er valgt for å styre utviklingen i bærekraftig retning, og møte kommunens viktigste utfordringer som samfunn og som organisasjon. Samfunnsdelen legger føringer for kommunen som samfunnsutvikler og tjenesteprodusent, og for prioriteringer i økonomiplan og budsjett.

Det er flere viktige satsingsområder og lovpålagte oppgaver som ikke løftes frem i kommuneplanens samfunnsdel, men som ivaretas og anses som forutsetninger i kommunens ordinære virksomhet. De viktigste forutsetningene for at kommunen skal lykkes som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler, er utvikling av tjenestene i takt med økonomiske og demografiske endringer.

Kommuneplanens samfunnsdel skal realiseres med de ressursene og økonomiske rammene kommunen har til rådighet. Prioriterte satsingsområder konkretiseres og følges opp i økonomiplan/budsjett, temaplaner og virksomhetsplaner, som samlet utgjør kommuneplanens handlingsdel. Arealstrategier legges til grunn for arealplanlegging i kommunen.

Oppfølging og vurdering av om utviklingen går i ønsket og bærekraftig retning følges opp som del av årsberetningen, og legges til grunn for eventuelle endringer i kommuneplanens handlingsdel påfølgende år. Det er særlig viktig å følge med på indikatorer knyttet til klima-, natur- og miljø, sosial ulikhet og utenforskap.

Føringer for arealplanlegging i kommunen

Arealstrategier gir overordnede føringer for kommunens fysiske utvikling i et langtidsperspektiv. De gir føringer for framtidig arealdisponering og er samtidig et verktøy for å realisere kommuneplanens samfunnsdel. Arealstrategier skal først og fremst legges til grunn for revisjon av kommuneplanens arealdel, men samtidig skal strategiene være føringer for all arealplanlegging og plan- og byggesaksbehandling i kommunen. For å synliggjøre sammenhengen med nasjonale føringer, er strategiene sortert under overskrifter fra Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027.

Følgende arealstrategier legges til grunn for all arealplanlegging i Rana kommune:

Trygge og inkluderende lokalsamfunn

- Bysentrum skal være attraktivt med urbane kvaliteter og mangfold både av tilbud, funksjoner og mennesker.
- Høy estetisk og arkitektonisk kvalitet for bygninger og uteområder skal vektlegges.
- Offentlige uterom og parker skal invitere til uformelle møter mellom ulike mennesker.
- Det skal legges vekt på gode og trygge gang- og sykkelveiforbindelser, spesielt fra sentrum og ut til tettstedene, til turområder og til viktige mål for barn og unge. Snarveier skal bevares og holdes tilgjengelige.
- Markagrensen skal ikke endres, nærturområder og områder for bynært friluftsliv skal ivaretas og prioriteres, og blågrønnstrukturene i sentrum skal styrkes.
- Allmennhetens mulighet for ferdsel, aktiviteter og gode opplevelser langs Ranfjorden og Ranelva skal styrkes.

Velferd og bærekraftig verdiskaping

- Gjenbruk, sambruk og mer effektiv utnyttelse av eksisterende næringsarealer og infrastruktur skal vurderes før nye næringsarealer kan utvikles.

- Ved behov skal det legges til rette for tilstrekkelige næringsarealer med minst mulig negative konsekvenser for klima, miljø og samfunn.
- Lokalisering av nye bygge- og anleggstiltak utenfor Mo og omegn skal skje ut fra dokumenterte behov, og for å styrke livskraftige bygde- og lokalsamfunn.
- Naturgrunnet for samisk kultur og næringsutvikling skal vektlegges.

Klima, natur og miljø for framtida

- Hensynet til landskaps- og naturverdier, og områder for friluftsliv og reindrift skal vektlegges, og kulturminner skal ivaretas.
- Hensynet til klima og miljø skal vektlegges ved utvikling av bolig- og næringsarealer.
- Arealer som allerede er utsatt for menneskelige inngrep skal fortettes og gjenbrukes før eventuelle nye arealinngrep vurderes. Skadet natur skal om mulig restaureres. Sambruk av areal skal alltid vurderes, for å gi arealeffektive løsninger.
- Opparbeiding og avskoging på avsatte framtidige utbyggingsområder skal gjennomføres etappevis etter behov, slik at nye naturinngrep begrenses til når det er aktuelt med utbygging.
- Større arbeidsplasser, detaljhandel og publikumsvirksomheter skal lokaliseres i sentrum eller så nært at det er naturlig å bevege seg til fots mellom funksjonene og sentrum.
- Nye boliger og tilhørende funksjoner skal etableres innenfor allerede utbygde områder, og nærhet til skoler og busstopp skal vektlegges. God bokvalitet skal vektlegges i både nye og eksisterende bomiljø.

Samfunnssikkerhet og beredskap

- Overflatevann skal håndteres lokalt, fortrinnsvis ved naturbaserte løsninger. Blågrønne strukturer skal styrkes, og flomveier skal sikres med tanke på ekstremnedbør. Bekkeløp skal holdes åpne og bevares i sitt eksisterende og naturlige løp.
- Drikkevannskilder og nedslagsfelt skal sikres mot tiltak og aktivitet som kan forringe drikkevannskvaliteten.
- Naturressurser skal ivaretas, og dyrka/dyrkbar jord skal sikres mot nedbygging